

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

242341

ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง
แห่งสหประชาชาติ

โดย

วนิชา สุขประเสริฐชัย

ภาคินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการระหว่างประเทศและการทูต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2553

ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง
แห่งสหประชาชาติ

โดย

วณิชา สุขประเสริฐชัย

ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการระหว่างประเทศและการทูต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2553

ฉบับนี้หนากา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์

ภาคนิพนธ์

ของ

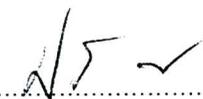
น.ส.วณิชา สุขประเสริฐชัย

เรื่อง

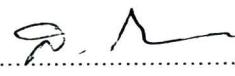
ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2553

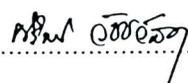
ประธานกรรมการภาคนิพนธ์

.....
(รศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

.....
(ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร)

คณบดี

.....
(รศ.ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ)

กิตติกรรมประกาศ

ภาคินพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จไปไม่ได้หากขาดแรงใจจากตนเองและจากครอบครัว รวมถึงเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตรทุกคน ขอกราบขอบคุณพ่อแม่และขอบคุณน้องชายที่ทำให้กำลังใจอย่างไม่มีวันหมดและให้กำลังใจทรัพย์อย่างไม่ขาดแคลนรวมทั้งสนับสนุนเรื่องเรียนด้วยดีเสมอมา หากไม่มีครอบครัวแล้วข้าพเจ้าก็คงไม่มีวันนี้ ขอกราบขอบคุณคุณครูและอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ทั้งในตำราและนอกตำรา โดยเฉพาะ ศ.ดร. สุรัชย์ ศิริไกร ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบคุณ รศ.ดร. ประภัสสร เทพชาตรี ที่รับเป็นกรรมการสอบเล่มและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงภาคินพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงท่านอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ผศ.ดร. สีดา สอนศิริ รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม รศ.ดร.บรรพต กำเนิดศิริ รวมถึง รศ.ดร.จุลชีพ ชินวรรณโณ และดร. กิตติ ประเสริฐสุข ที่ให้ความรู้ในสาขานี้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ขอขอบคุณก๊อท อุล์ม แป้ม บ่อม โปรต ตึกตา หนึ่ง ย้อย แอน ฟินิธิ และเพื่อนร่วมรุ่นรหัส 48 ทุกคนที่ช่วยเหลือกันในทุกเรื่องรวมทั้งเป้เพื่อนร่วมห้อง ทุกคนทำให้ข้าพเจ้าทราบว่ากัลยาณมิตรมีค่าเพียงไร ขอขอบคุณอาร์มที่เป็นทั้งกำลังใจสำคัญในยามท้อแท้และคอยกดดันในยามที่ข้าพเจ้าไม่ขยันทำงาน และช่วยเหลือทุกอย่างด้วยดีตลอดมา

หากภาคินพนธ์ฉบับนี้สามารถให้ความรู้กับผู้ที่ต้องการได้บ้าง ข้าพเจ้าขออุทิศความดีความชอบนั้นให้แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านเทอญ

วณิชา สุขประเสริฐชัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2553

หัวข้อภาคนิพนธ์	ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ Japan and the Quest for a UN Permanent Security Council Seat
ชื่อผู้เขียน	น.ส. วณิชชา สุขประเสริฐชัย Ms. Wanichar Sukprasertchai
แผนกวิชา/คณะ	สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศ.ดร. สุรัชย์ ศิริไกร
ปีการศึกษา	2552

242341

บทคัดย่อ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ประชาชาติญี่ปุ่นเป็นประชาชาติที่มีความภูมิใจในชาติตนเองอย่างสูงและมีความสามัคคีกันอย่างมาก เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่แพ้สงครามและประสบหายนะอันใหญ่หลวงจากระเบิดนิวเคลียร์ ผลจากระเบิดนิวเคลียร์นี้ทำให้เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิกลายเป็นเมืองร้าง มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก นอกจากนี้ยังทิ้งความเสียหายอันประเมินค่ามิได้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของชาวญี่ปุ่น อีก 30 ปีต่อมา ไม่มีใครคาดคิดว่าประเทศนี้จะสามารถฟื้นฟูตนเองจากประเทศที่ย่อยยับจากสงครามมาเป็นประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกได้ ญี่ปุ่นในปัจจุบันมีอิทธิพลเป็นอย่างสูงในด้านเศรษฐกิจของโลก อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นกลับมีอิทธิพลในการเมืองระหว่างประเทศไม่สูงนัก แต่ญี่ปุ่นเองในขณะนี้ได้พยายามเพิ่มบทบาทประเทศตนเองในเวทีโลกในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวทีด้านการเมืองระหว่างประเทศ

ภาคนิพนธ์เรื่องนี้มุ่งหมายที่จะศึกษาว่าเหตุใดญี่ปุ่นจึงต้องการเพิ่มบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศโดยเฉพาะความต้องการได้ที่นั่งถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ญี่ปุ่นพยายามหลีกเลี่ยงการเข้ามามีบทบาทในการเมืองมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาถึงยุทธศาสตร์ที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินการเพื่อเข้าเป็นประเทศสมาชิกถาวรและแนวโน้มความเป็นไปได้ที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรนี้ด้วย

จากการศึกษาพบว่า ผลจากการยึดหลักการโยชิตะในการบริหารประเทศมาอย่างยาวนานทำให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศน้อยมากเพราะเกรงว่าอาจจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความวุ่นวายและอาจต้องเข้าไปร่วมสงครามซึ่งประชาชนญี่ปุ่นไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก แต่ด้วยสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป ที่ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็นและมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว ประกอบกับมีปัจจัยภายในเกื้อหนุนซึ่งได้แก่ ศักยภาพด้านเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ญี่ปุ่นเป็นผู้นำโลกในด้านนี้ ความพยายามของผู้นำซึ่งได้พยายามผลักดันญี่ปุ่นให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ บทบาทกระทรวงการต่างประเทศที่มีการกำหนดนโยบายผลักดันให้ญี่ปุ่นก้าวขึ้นเป็นผู้นำในทางการเมืองของโลก และมีมติมหาชนซึ่งชาวญี่ปุ่นสมัยใหม่ไม่ปฏิเสธอย่างแข็งขันเช่นเดิมหากญี่ปุ่นจะเข้าไปข้องเกี่ยวกับการเมืองโลก ดังนั้น ด้วยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันส่งผลให้ญี่ปุ่นมีท่าทีที่เปลี่ยนไปในการกำหนดบทบาทประเทศตนในเวทีการเมืองโลก ญี่ปุ่นตระหนักว่าญี่ปุ่นไม่สามารถหลีกเลี่ยงบทบาทด้านการเมืองโลกเหมือนในอดีตได้อีกต่อไป ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นนี้ยังนับวันก็ยิ่งเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ในด้านการเมืองด้วย ดังนั้น การเข้าไปมีบทบาทในการเมืองโลกย่อมจะเป็นการเพิ่มพูนและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นได้ดีที่สุด เมื่อญี่ปุ่นตระหนักดีแล้วว่าญี่ปุ่นจะต้องก้าวขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองโลกแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตั้งเป้าไว้ว่าญี่ปุ่นจะต้องมีบทบาทอันโดดเด่นและเป็นมหาอำนาจในทางการเมืองโลกประเทศหนึ่งเทียบเท่ากับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เพราะญี่ปุ่นมองตนเองว่าญี่ปุ่นมีศักยภาพเทียบเคียงกับประเทศมหาอำนาจทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ เก้าอี้ถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติซึ่งมีสมาชิกถาวรเป็นประเทศมหาอำนาจที่ได้รับการยอมรับจากสังคมโลกทั้ง 5 ประเทศจึงเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นต้องการมากเพราะการได้ที่นั่งถาวรนั้นเปรียบเสมือนการได้ยอมรับให้เข้าร่วมกลุ่มประเทศชั้นนำของโลกและญี่ปุ่นย่อมจะได้รับการยอมรับในสังคมโลกว่าเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งด้วย

เมื่อญี่ปุ่นมีเป้าหมายว่าต้องการได้ที่นั่งถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแล้ว ญี่ปุ่นได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการได้ที่นั่งถาวรไว้ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การใช้ ODA 2) การใช้อำนาจด้านพลเรือน (Civilian Power) และ 3) การใช้หลักการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์และการไม่แพร่ขยายอาวุธ ซึ่งญี่ปุ่นหวังใช้ทั้งสามยุทธศาสตร์ในการหาเสียงสนับสนุนจากประเทศสมาชิกในสหประชาชาติให้ได้คะแนนสนับสนุนจำนวน 2 ใน 3 และในจำนวน 3 แนวทางนี้การใช้ ODA เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้ผลมากที่สุดในการรณรงค์หาเสียงสนับสนุน

สำหรับแนวโน้มความเป็นไปได้ในการที่ญี่ปุ่นจะประสบผลสำเร็จและได้ที่นั่งถาวรนั้นมีอุปสรรคสำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรกคือการปฏิรูปสหประชาชาติซึ่งจำเป็นที่ชาติสมาชิกต้องผ่านคะแนนเสียงจำนวน 2 ใน 3 เพื่อแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติให้มีการเพิ่มจำนวนประเทศสมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคง และปัญหาสำคัญคือแม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปสหประชาชาติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแต่ยังไม่มีประเทศสมาชิกใดสามารถรวบรวมคะแนนเสียงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎบัตรได้ นอกจากนี้ชาติสมาชิกยังเห็นไม่ตรงกันในเรื่องจำนวนประเทศที่จะเพิ่มเข้ามาในคณะมนตรีความมั่นคงว่าควรเพิ่มกี่ประเทศและประเภทสมาชิกที่เพิ่มเข้ามานั้นควรได้รับสมาชิกภาพอย่างไร ควรเป็นประเภทถาวรหรือกึ่งถาวร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความหนักใจให้แก่ญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก เพราะดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ในเร็ววัน

อุปสรรคประการที่สองคือ ทศนคติของประเทศสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศ หรือ P-5 เนื่องจากว่าแนวทางการปฏิรูปสหประชาชาตินั้นนอกจากมีประเทศสมาชิกลงคะแนนเสียงมากกว่า 2 ใน 3 แล้วแนวทางปฏิรูปดังกล่าวยังต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศ P-5 ทั้งหมดด้วย ท่าทีของประเทศ P-5 ต่อการขยายคณะมนตรีความมั่นคงนั้นมีความแตกต่างกันออกไปแต่โดยภาพรวมแล้วประเทศ P-5 ยังคงไม่ต้องการให้มีการขยายคณะมนตรีความมั่นคงเพราะกังวลว่าอิทธิพลของตนจะลดน้อยลงและเกรงว่าประเทศที่จะเพิ่มเข้ามาในคณะมนตรีความมั่นคงนั้นจะทำให้ดุลยภาพในกลุ่มเปลี่ยนไป และในบรรดาประเทศ P-5 นี้ญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่จีนคัดค้านความต้องการได้ที่นั่งถาวรของญี่ปุ่นอย่างเปิดเผย ซึ่งประเด็นปัญหาหนี้ยาวประวัติศาสตร์ระหว่างจีนและญี่ปุ่นเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้จีนคัดค้านญี่ปุ่น

ดังนั้นความเป็นไปได้ที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรจึงเป็นไปได้ยาก แต่หากญี่ปุ่นสามารถผ่านอุปสรรคสำคัญ 2 ประการข้างต้นได้ โอกาสที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรจะมีมากขึ้น โดยญี่ปุ่นควรรณรงค์คะแนนเสียงจากประเทศสมาชิกให้ได้ 2 ใน 3 ซึ่งกลุ่มประเทศแอฟริกาจะเป็นตัวแปรสำคัญในเรื่องนี้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นควรแก้ปัญหาประเด็นนี้ทางประวัติศาสตร์กับจีนและเผชิญหน้ากับประวัติศาสตร์พร้อมทั้งขอโทษจีนอย่างเป็นทางการถ้าหากญี่ปุ่นยังต้องการได้ที่นั่งถาวร และญี่ปุ่นต้องพยายามหาข้อเสนอในการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงที่ประเทศ P-5 รับผิดชอบมากที่สุดโดยข้อเสนอไม่ต้องไม่ทำให้ประเทศ P-5 รู้สึกว่าอิทธิพลของตนถูกริดรอนไป และประการสำคัญคือญี่ปุ่นควรใช้ ODA เป็นมาตรการหลักในการกดดันหรือขอคะแนนเสียงจากประเทศสมาชิกต่อไปด้วยโดยเพิ่มปริมาณการให้ ODA แก่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศจากกลุ่มแอฟริกา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตในการศึกษา.....	5
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	5
สมมุติฐานในการศึกษา	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	18
วิธีการศึกษาและการเก็บข้อมูล	19
2. ทบทวนวรรณกรรม	20
มูลเหตุจูงใจที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง	20
การปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคง.....	27
ยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในการดำเนินการเพื่อแก้อัถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง	30
3. มูลเหตุจูงใจที่ญี่ปุ่นต้องการเป็นประเทศสมาชิกประเภทถาวรของคณะมนตรี	
ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ.....	35
3.1 ปัจจัยภายนอก	
3.1.1 ระบบการเมืองโลกยุคหลังสงครามเย็น	36
3.1.2 สหรัฐอเมริกาปรับบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น.....	38
3.2 ปัจจัยภายใน	
3.2.1 ศักยภาพด้านเศรษฐกิจของญี่ปุ่น	43
3.2.2 ความพยายามของผู้นำ	48
3.2.3 บทบาทการระดมทุนต่างประเทศ.....	55
3.2.4 มติมหาชน	61

4. ยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในการบรรลุเป้าหมาย.....	66
4.1 การใช้ ODA	67
4.1.1 ภูมิหลัง ODA ของญี่ปุ่น	69
4.1.2 ODA กับการรณรงค์เก้าอัสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง	74
4.2 อำนาจด้านพลเรือน (Civilian Power).....	80
4.3 หลักการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์และการไม่แพร่ขยายอาวุธ (Nuclear Disarmament and Non-proliferation).....	91
5. ความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมาย.....	100
5.1 การปฏิรูปสหประชาชาติในส่วนของคณะมนตรีความมั่นคง.....	100
5.1.1 ความพยายามในการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคง	103
5.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคง	111
5.1.3 ความพยายามของญี่ปุ่นในการผลักดันการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ.....	112
5.2 ทศนคติของประเทศสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศต่อความต้องการ.....	116
ได้ที่นั่งถาวรของญี่ปุ่น	
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม.....	138